

Leipäjonossa

Helsingin kaupunki
Sosiaalivirasto
Aikuisten palvelujen vastuualue

Ruoka-aputyöryhmän selvitys 31.12.2008

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	3
2. SOSIAALIVIRASTON EETTISEN TOIMIKUNNAN LAUSUNTO	3
3. KÖYHYTTÄ HYVINVOINTIVALTIOSSA	4
4. RUOKAPANKIT MAAILMALLA.....	6
5. ILMAISEN RUUAN JAKELUSTA TEHTYJÄ SELVITYKSIÄ JA TUTKIELMIA	7
6. ILMAISEN RUUAN JAKELUA PÄÄKAUPUNKISEUDULLA	8
6.1. Toiminta	8
6.2. Rahoitus.....	11
6.3. Yhteistyö kaupunkien kanssa	11
6.4. Asiakashaastattelut.....	11
7. EDULLISTA RUOKAA HELSINGISSÄ	12
8. ELINTARVIKEKETJUN TOIMINTA.....	13
9. ILMAISEN RUUAN JAKELUN VALVONTA HELSINGISSÄ.....	14
10. EUROOPAN YHTEISÖN ELINTARVIKEJAKELU	14
11. JÄRJESTÖJEN TOIMINNAN TUKEMINEN JÄRJESTÖAVUSTUKSILLA	15
12. YHTEENVETO.....	16
13. SUOSITUKSET	18
LÄHTEET	20
LIITE	21

1. JOHDANTO

Sosiaalijohtaja Paavo Voutilaisen ja aikuispalvelupäällikkö Helinä Hulkkosen päätöksellä perustettiin ilmaisen ruuan jakelua pohtiva työryhmä keväällä 2008. Työryhmä otti nimekseen Ruoka-aputyöryhmä. Työryhmän jäseninä ovat toimineet sosiaalisen ja taloudellisen tuen päällikkö Leila Palviainen (pj), asukasyhteistyöpäällikkö Riitta Halttunen-Sommardahl (varapj), Itäisen sosiaaliaseman päällikkö Maaretta Pukkio, asunnottomien sosiaalipalvelujen päällikkö Taru Neiman, projektityöntekijä Anna-Mari Siiki, tutkija Jouko Karjalainen Stakesista, johtava diakoniasihtööri Anne Kostainen Helsingin seurakuntayhtymästä ja aikuisten palvelujen kehittämiskonsultti Tuula Häkkinen (sihtööri).

Ruoka-aputyöryhmän perustaminen liittyi valtuustoaloitteeseen, jossa toivottiin kaupungin tulevan mukaan yhdessä Jätkäsaaren Lyhty ry:n kanssa perustamaan uutta ilmaisruuan jakelupistettä Jätkäsaareen. Antamassaan lausunnossa sosiaalilautakunta esitti, että ennen kuin ratkaistaan kysymys uuden ilmaisruuan jakelupisteen perustamisesta siten, että myös sosiaalivirasto olisi siinä osallisena, sosiaalivirasto tulisi viemään asian sosiaaliviraston eettisen toimikunnan käsiteltäväksi. Sosiaalilautakunta esitti myös, että sosiaaliviraston toimesta asiaa selvittämään tultaisiin asettamaan laajapohjainen työryhmä.

Työryhmän tehtäväksi annettiin laatia selvitys vuoden 2008 loppuun mennessä siitä, miten tämän tyyppinen avustustoiminta tulisi käytännössä organisoida, järjestää ja rahoittaa ottaen huomioon käsiteltävään asiaan liittyvät eettiset näkökulmat.

Työryhmä otti tavoitteekseen kuulla järjestöjen, elintarviketeollisuuden ja kaupan näkemyksiä ilmaisen ruuan jakeluun. Laajemman kuvan saamiseksi pääkaupunkiseudulla toteutettavasta toiminnasta, päätettiin haastatteluja tehdä Helsingin lisäksi Espoossa ja Vantaalla. Samalla selvitettiin myös sosiaaliviraston, seurakuntien ja suurimpien järjestöjen edullisen ruuan tarjontaa, hintatasoa ja kävijämääriä. Työryhmä päätti myös haastatella ilmaisen ruuan jakelupisteessä käyviä henkilöitä. Työryhmä kokoontui kaikkiaan seitsemän kertaa.

2. SOSIAALIVIRASTON EETTISEN TOIMIKUNNAN LAUSUNTO

Sosiaaliviraston eettinen toimikunta on perustettu vuonna 2007 ja sen tehtävänä on antaa eettisiä lausuntoja tutkimuslupahakemuksista, seurata asiakkaiden oikeuksien toteutumista, tarvittaessa tehdä asiakkaiden oikeuksien toteutumista parantavia aloitteita sosiaaliviraston yhteistyökumppaneille ja muille tahoille. Eettisen toimikunnan asialistalle voidaan ottaa myös muita viraston toiminnassa ja kehittämisessä esiin nousevia eettisiä kysymyksiä. Eettisen toimikunnan puheenjohtajana toimii ylläkäri Irma Jousela HUS:sta.

Maaliskuussa 2008 sosiaaliviraston eettinen toimikunta käsitteli ilmaisen ruuan jakelutoimintaa ja totesi antamassaan lausunnossa, että sen toimenkuvaan ei sisälly lausunnon antaminen järjestöjen eettisestä ohjelmasta. Toimikunta

otti kantaa vain ilmaiseen ruoanjakelutoimintaan eettisenä kysymyksenä yleisellä tasolla.

Eettinen toimikunta totesi, että sosiaalitoimen tehtävänä on turvata kaikille ihmisarvoisen elämän kannalta välttämätön toimeentulo. Kunnan tulee tukea tasapuolisesti kaikkia, joilla ei ole riittäviä tuloja ja varoja toimeentulonsa turvaamiseen. Myöntämällä lakisääteistä toimeentulotukea kunta voi parhaiten toteuttaa tasapuolista viimesijaisen toimeentulon turvaamisen tehtäväänsä.

Toimikunnan näkemyksen mukaan ilmainen ruoanjakelu helpottaa monien taloudellisessa ahdingossa olevien selviytymistä ja on siten arvokasta toimintaa. Julkishallinnon järjestämänä ruoanjakelu voisi kuitenkin olla ristiriidassa viimesijaisen toimeentulotukitehtävän kanssa. Missään tilanteessa ruoanjakelua ei saa käyttää toimeentulotuen myöntämisvelvoitteen korvaamiseen.

Eettinen toimikunta totesi, että kaupunki voi tukea järjestöavustustensa kautta myös järjestöjen ruoanjakelutoimintaa. Toimikunta kiinnittää huomiota siihen, että järjestöjen avustuskriteerien pitää olla avoimia ja kaikille hakijoille tasapuolisia.

Eettinen toimikunta kiinnitti huomiota myös seuraaviin, ilmaiseen ruoanjakeluun liittyviin kysymyksiin:

- Toimeentulotuen reaalin taso on alempi kuin 1990-luvun alussa ja toimeentulotuen varassa elävät on lähes ainoa väestöryhmä, joka on jäänyt paitsi talouskasvun tuloksista. Ensijainen keino vähentää ilmaisen ruoanjakelun tarvetta on toimeentulotuen ja muun perusturvan tason korottaminen.
- Palveluissa keskeinen eettinen periaate on ihmisen kunnioittava kohtaaminen. Ruoanjakelu on järjestettävä siten, että henkilön itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan.

Toimikunnan näkemyksen mukaan sosiaaliviraston ruoanjakelutoiminnasta selvitystä tekevän työryhmän on tarpeen selvittää, millä muilla keinoilla samaa kohderyhmää voidaan tukea. Näitä palveluita voivat olla kumppanuustalojen toiminnalliset mallit, edullisia aterioita tarjoavat ruokalot ja niiden yhteydessä mahdolliset peseytymistilat ja ammattilaisen neuvonta ym. Sosiaaliviraston ylläpitämä ammatillinen neuvonta voidaan hyvin yhdistää edellä mainittuihin keinoihin noudattaen tässäkin avoimuutta ja tasapuolisuutta järjestöjen tai vastaavien avustuspisteiden kesken.

3. KÖYHYTTÄ HYVINVOINTIVALTIOSSA

”Köyhyys on puutetta ja kurjuutta ja kenenkään ei tulisi elää köyhyydessä.” Näin ajattelemme köyhyydestä. Mutta minkä puutetta köyhyys on tai millainen kurjuus on köyhyyttä? (Kangas & Ritakallio, 2008)

Köyhyys on monitahoinen ilmiö ja teollistuneissa yhteiskunnissa köyhyyden suhteellisuus on otettu lähtökohdaksi. Yleisesti on vallalla näkemys, että ilmevässä köyhyydessä on kyse taloudellisten resurssien puutteesta johtuvasta sosiaalisen toimintakyvyn rajoittuneisuudesta, jolla tarkoitetaan, että henkilöllä

ei ole mahdollisuutta elää ympäröivässä yhteiskunnassa vallitsevalla tavalla. Köyhyyden poistaminen ei rajoitu näin pelkästään fyysisen toimintakyvyn takaamiseen (asunto, riittävä ravitsemus, vaatetus, terveys) vaan se edellyttää myös mahdollisuuksia osallistua, elää ja kuluttaa niin, että tarpeen tyydytys täyttää tietyt ympäröivän yhteiskunnan mukaiset laatuvaatimukset. Köyhyys ei ole mitä tahansa sosiaalisen toimintakyvyn rajoittuneisuutta, vaan nimenomaan taloudellisten resurssien puutteesta johtuvaa syrjäytymistä. Köyhyys ilmenee ensisijaisesti rahan puutteen varjostamana arkielämän jatkuvana rajoittuneisuutena. Ruoka, vaatteet, liikkuminen ja vapaa-aika ovat arkipäivän asioita, joiden hoitamisessa köyhyys näkyy keskeisesti. (Kangas & Ritakallio, 2008)

Euroopan komission virallisessa köyhyysmääritelmässä on suhteellinen näkökulma. Komission määritelmän mukaan (1989) ”köyhyys viittaa niihin henkilöihin, perheisiin ja ihmisryhmiin, joiden resurssit (materiaaliset, kulttuuriset ja sosiaaliset) ovat niin rajoitetut, että ne estävät heitä osallistumasta siihen elämäntapaan, jota heidän kotimaassaan pidetään hyväksyttävänä”. YK korostaa, että köyhyydelle on leimallista puutteellinen kyky osallistua poliittiseen, kulttuuriseen ja sosiaaliseen päätöksentekoon. Köyhiä ovat ne, joilta elämän hallitsemisen resurssit puuttuvat.

Köyhyyden määrittelemisessä ja tutkimuksessa on näkökulmasta riippuen erilaisia lähestymistapoja avata ilmiötä. Tuloköyhyyttä tarkasteltaessa nykyisin yleisesti käytetään EU:n määritelmää, jossa köyhyysraja määritellään suhteessa väestön keskimääräisiin tuloihin ja ilmoitetaan prosenttiosuutena meridianista (60 %).

1990-luvun laman jälkeen tuloerot ja tulopohjainen köyhyys ovat lisääntyneet. Perusturvan taso suhteessa väestön keskituloon on romahtanut eikä perusturva enää pysty tarjoamaan suojaa köyhyyttä vastaan. Toimeentulotukiasiakkaiden köyhyys on kasvanut. Vuonna 1995 noin 30 % toimeentulotuen saajista jäi köyhyysrajan alapuolelle, mutta kymmenen vuotta myöhemmin osuus oli jo 80 %. Suunta on jatkunut läpi 2000-luvun ja nyt lähes 90 prosenttia toimeentulotuen asiakkaista luokitellaan köyhiksi. Jos köyhyysrajana käytettäisiin EU:n käyttämää 60 prosenttia väestön mediaanista, vain hyvin harva toimeentulotuen saajista nousisi köyhyysrajan yläpuolelle. (Kangas & Ritakallio, 2008)

Toimeentulotuki on yhteiskunnan viimesijainen tuki. Toimeentulo-ongelmista kärsivien ja työttömien määrä on Suomessa vähentynyt ja pienituloistenkin reaalitytulot ovat hieman kasvaneet. Työttömyys on pitkään ollut laskussa (työttömyysprosentti 10/08 Etelä-Suomen läänissä 4,7 %) ja toimeentulotukea saavien kuntalaisten määrä Helsingissä on vähentynyt vuodesta 2005 alkaen vuosittain (2004 10,3 % väestöstä, 2007 8,8 % väestöstä). Stakesissa tehtyjen arvioiden mukaan kuitenkin koko maassa toimeentulotuen saajien määrä olisi vähintään 100 000 henkilöä suurempi, jos tuen ostovoima olisi 1990-luvun alun tasolla.

Toimeentulotuen pitkäaikaisasiakkaiden määrä sen sijaan on edelleen lähes kolminkertainen verrattuna lamaa edeltävään aikaan. Raija Julkusen mukaan vuosina 1993 – 2005 reaaliensiotaso on noussut 32 prosenttia, mutta samana ajankohtana esim. toimeentulotuen taso on alentunut neljä prosenttia. Vä-

himmäisturvan taso on laskenut suhteessa palkkoihin 20 – 25 prosenttia kymmenen vuoden aikana. Tämä selittää suhteellisen köyhyyden kasvun Suomessa. (Julkunen, 2006)

Suomessa sosiaalitoimen asiakkaiden asemaa selvittävien tutkimusten mukaan asiakaskunnan elämää varjostavat ongelmat ovat juuri niitä, joita köyhyyden määritelmä sisältää. (Kangas & Ritakallio, 2008)

4. RUOKAPANKIT MAAILMALLA

Pelastusarmeija perustettiin Lontoossa 1865 (1878). William Booth perusti aluksi myymälöitä, joista sai halpaa ruokaa ja asuntoloita, joissa kodittomat saivat yösijan. Siinä oli alku sosiaaliselle ohjelmalle, josta tuli pysyvä ja näkyvä osa Pelastusarmeijan toimintaa. Suomessa Pelastusarmeija perustettiin 1890-luvulla. Avustustyötä on vuosikymmenien varrella ollut lukuisilla paikkakunnilla. Tätä nykyä se on keskittynyt muutamille paikkakunnille ja laajamittaisena sitä on vain Helsingissä.

Ensimmäinen ruokapankin nimeä käyttänyt avustuspiste perustettiin vuonna 1967 Phoenixissä USA:ssa kristillisen filantropian innoittamana ja toisaalta ruoan poisheittämistä vastaan. Aluksi toiminta oli soppakeittiön pyörittämistä lähinnä yksityisistä lähteistä lahjoituksina saatujen elintarvikkeiden avulla. Lahjoituksia tuli kuitenkin enemmän kuin soppakeittiössä kyettiin käyttämään ja niinpä niitä alettiin jakaa soppakeittiön asiakkaille. Tällä hetkellä USA:ssa on yli 200 ruokapankkia. Järjestö oli alun perin nimeltään America's Second Harvest. Tätä nykyä organisaation nimi on Feeding America.

Kanadan ensimmäinen ruokapankki syntyi vuonna 1981 Edmontonissa, pitkälti samoin perustein kuin USA:ssa. Kanadassa on tällä hetkellä yli 600 ruokapankkia ja ainakin 1990-luvulla niitä syntyi siellä enemmän kuin McDonalds-hampurilaisravintoloita. Samoin kuin USA:ssa, myös Kanadassa elintarviketeollisuuden ja jakeluketjun merkitys toiminnassa alkaa olla keskeinen. (Riches 1997, 2008)

Euroopan ensimmäinen "ruokapankki" perustettiin vuonna 1984 Arcueilissa, Ranskassa ja vuonna 1986 muodostettiin The European Federation of Food Banks. Vuonna 2007 Euroopan ruokapankkiliitossa oli 232 ruokapankkia. (<http://www.eurofoodbank.org/>) Jäsenyhteisöjä on eniten Ranskassa ja Espanjassa, mutta pelkästään tämän perusteella ei voi päätellä toiminnan laajuutta. Esimerkiksi Saksassa liitossa on vain neljä jäsenyhteisöä, mutta ruoan jakelupisteitä on satoja.

Vauriissa maissa toimivat ruokapankit ovat nykyään yhä tavallisempi ilmiö ja ruokapankit ovat yleistyneet käsi kädessä liberaalin hyvinvointivaltiomallin laajentumisen kanssa. Ruokapankkitoiminnan yleisyys kertoo siitä, että nälkää pidetään kehittyneissä teollisuusmaissa yhä enemmän hyväntekeväisyyteen liittyvänä asiana, eikä niinkään julkisen vallan huomiota vaativana, jolloin se liittyisi oikeudenmukaisuuteen sekä sosiaalisiin oikeuksiin. Kanadalaisen sosiaaliryhmän professorin Graham Richesin mukaan ruokapankkien juuret ovat köyhyyden ongelmien laiminlyömisessä, epätasa-arvossa ja sosiaalisessa syrjäyty-

misessä (Riches 2008). Toisaalta muutoin kaatopaikoille menevää ruokaa voidaan turvallisesti jakaa köyhille vain maissa, joissa on riittävän kehittyneet kuljetus- ja säilytysketjut tai joissa jopa viidesosa elintarvikkeista heitetään pois.

Suomalaiset ruokapankit eroavat niin monista eurooppalaisista kuin Pohjois-Amerikan toimijoista toistaiseksi melko vaatimattomien elintarvikeyrityskontaktien osalta. Esimerkiksi Hollannin ruokapankkiorganisaation näkyvinä tukijoina on suuri joukko yrityksiä ja mukana monia kansainvälisiä elintarvike- monialayrityksiä kuten Heinz, Unilever ja Shell. Toisaalta esimerkiksi Englannissa tukijat eivät ole valmiita juurikaan esiintymään julkisesti. Suomessa ehkä Lastenklinkan kummit on kerännyt vastaavan tukijoukon kuin vakiintuneimmissa ruokapankkimaissa on tapahtunut. Etenkin elintarvikeketjun osalta ei kyse ole vain myönteisen julkisuuskuvan vahvistamisesta vaan konkreettisista hyödyistä mm. jätemaksuissa ja jätteiden käsittelykustannuksissa kaupalle, tukkupuoralle ja teollisuudelle. Monissa maissa yritysmaailma onkin ottanut vahvan aseman ruokapankkien taustayhteisöjen luottamuselimissä, eikä pelkästään toiminnan kokonaistavoitteita edistääkseen.

Ruokapankkeja ei ainakaan toistaiseksi ole ollut muissa Pohjoismaissa. Euroopan ruokapankkiliiton FLASH NEWS on kuitenkin vuoden verran kertonut Tanskasta tulleista yhteydenotoista.
(<http://www.eurofoodbank.org/eng/1e1.php>)

5. ILMAISEN RUUAN JAKELUSTA TEHTYJÄ SELVITYKSIÄ JA TUTKIELMIA

Varsinaista tutkimustietoa kävijöistä ja avun tarpeen syistä ei ole juurikaan saatavilla ja tämän vuoksi julkista keskustelua käydään yleensä mielikuvien varassa. Leipäjonoista on tehty joitakin pro gradu – tutkielmia sekä sosiaaliviraston Itäisellä sosiaaliasemalla on tehty selvitys Myllypuron leipäjonon toiminnasta, josta on tehty raportti myös Urban II:n yhteisöohjelman hankkeena.

Pia Metsähuone haastatteli syksyllä 1999 Pelastusarmeijan ruoka-avun hakijoita. Avunhakijat olivat työttömiä, pitkäaikaissairaita, eläkeläisiä, lapsiperheitä, ylivelkaantuneita, opiskelijoita ja maahanmuuttajia. Haastateltavista erottui selvästi kaksi eri ryhmää: laman myötä pudonneet, jotka olivat ennen olleet hyväpalkkaisia toimihenkilöitä tai menestyviä yksityisyrittäjiä sekä perinteiset huono-osaiset, joilla ei ollut koulutusta ja jotka olivat ennen työttömäksi tai sairuseläkkeelle jäämistään olleet pienipalkkaisissa töissä. Erilaisista taustoista huolimatta ruoka-avun hakijoiden kokemukset köyhyydestä ja avunhakemisesta olivat samankaltaisia. Avun hakemisen kynnyks oli korkealla, mutta nälkä pakotti nöyräksi. Monelle häpeä oman elämänhallinnan menettämisestä oli estänyt hakemasta apua. (Metsähuone, 2002)

Vuosina 2001 – 2004 Itäisen sosiaaliaseman sosiaalityöntekijät olivat viikoittain Myllypuron jakelupisteessä. Selvitysten mukaan ruuanhakijoiden perustiedot olivat kunnossa, niistä oli tietoa ja ne oli haettu. Monet heistä olivat kuitenkin eläneet vuosia niukalla vähimmäisturvalla ja haettu ruokakassi antoi väljyyttä talouteen. Vapaaehtoistyöntekijöille ja työllistetyille puolestaan elintarvikejakelu tarjosi työtä ja osallisuutta toimintaan. Monelle myös toiminnan

kautta tarjoutui mahdollisuus sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Ilmaisruuan jakelulla saattaakin olla myönteisiä vaikutuksia niukkuudessa eläville kuntalaisille. Toiminta voi lisätä heidän osallisuuttaan ja liittymisen kokemuksia. (Grönlund & Siiki, 2002, Siiki, 2006)

Sari Mäki on opinnäytetyössään haastatellut Pelastusarmeijassa käyviä ruuan hakijoita. Hän halusi selvittää, minkälaisia ihmisiä ongelmiseen leipäjonosta löytyy. Hän jakoi haastattelujen perusteella henkilöt selviytyjiin, sopeutujiin ja pohjalla oleviin. Selviytyjät olivat kiinni elämässä ja etsivät aktiivisesti vaihtoehtoja oman talouden ylläpidolle. Sopeutujat olivat pääosin yksinäisiä miehiä, jotka tietoisesti olivat vetäytyneet yhteiskunnallisesta toiminnasta, koska oli ollut helpompaa jättäytyä vastaanottajaksi eikä tarvinnut pettyä yrityksissään yhä uudelleen. Päivät kuuluivat leipäjonon liepeillä samankaltaisten kavereiden kanssa ja vastuu omien asioiden hoidosta oli vähäistä. Pohjalla -ryhmän elämää varjosti heikko mielenterveys ja sitä kautta laskenut ongelmien sietokyky. Mäki toteaa johtopäätöksissään, että Pelastusarmeijassa käyville ihmisille leipäjono on elintärkeä sekä sosiaalisena kohtauspaikkana että ravinnon lähteenä. Haastatteluun osallistuneet ihmiset eivät olleet tyhmiä ja mitään osaamattomia laiskimuksia. Hänen mielestään sen sijaan, että keskityttäisiin leipäjonon poistamiseen, pitäisi keskittyä niihin syihin, miksi sinne joudutaan. (Mäki, 2005)

Helsingin ja Vantaan Urban II:n yhteisöohjelman kuuluva Urban Sateenkaari -hanke vuosina 2002 – 2006 toimi Itäisellä sosiaaliasemalla. Teeman ”Heikompien ryhmien osallistumisen ja hyvinvoinnin edistäminen, vertaistuki ja sosiaalinen tuki” alla yhtenä osahankkeena oli Herttoniemen seurakunnan Myllypuron ruoka- ja palveluryhmä, jonka toiminta keskittyi elintarvikkeiden jakamiseen. Hankkeessa etsittiin uusia malleja ja työmuotoja tavoittaa kaikkein syrjäytyneintä väestöä. Hankkeen loppuraportin johtopäätöksenä on, että ruuanjakelutoiminta on ollut merkittävä apu vähäosaisille ihmisille ja hanke tavoitti juuri niitä ihmisiä, jotka ovat erityisesti diakonisen avun tarpeessa. Raportin johtopäätöksissä todetaan myös, että vaikka ruokaa tultiin hakemaan lähinnä taloudellisista syistä, ruokajonoon tultiin myös tapaamaan ihmisiä. Näin ruuanjakelulla oli myös sosiaalinen merkityksensä, koska moni kohtasi samanlaisessa elämäntilanteessa olevia ja sai vertaistukea. Hankkeessa olleiden työntekijöiden tukemiseen, jaksamiseen ja virkistykseen kiinnitettiin myös huomiota ja siten hankkeella oli merkitystä asiakkaiden lisäksi työntekijöiden hyvinvoinnille. Hankkeen nähtiin olevan osa kestävästä kaupunkikehitystä. Esille nostettiin myös hankkeen hyöty ympäristön näkökulmasta: roskeen roskien menevät syömäkelpoiset ruuat saadaan jakoon eikä kaatopaikalle. (Rauhala & Backman, 2007)

6. ILMAISEN RUUAN JAKELUA PÄÄKAUPUNKISEUDULLA

6.1. Toiminta

Ruoka-apu ja leipäjono tyyppinen ilmaisruuanjakelu on Suomessa käynnistynyt pääasiassa laman jälkeisinä vuosina 1990-luvun puolivälissä ja on nykyisin vakiintunutta toimintaa Helsingissä ja monilla muilla paikkakunnilla. Suu-

rimmalta osin se on seurakuntien, järjestöjen ja yhdistysten ylläpitämää toimintaa.

Laajemman kuvan saamiseksi pääkaupunkiseudulla toteutettavasta toiminnasta työryhmä haastatteli kuusi toimijaa, Vantaalta RuokaApuyhdistys ry:n, Espoosta Hyvä Arki ry:n ja Manna-Apu ry:n sekä Helsingistä Pelastusarmeijan, Veikko ja Lahja Hurstin Laupeudentyö ry:n ja Herttoniemen seurakunnan ylläpitämän jakelupisteen Myllypurossa. Haastattelut tehtiin elokuun ja loka-kuun välisenä aikana.

TAULUKKO 1. Yhteenveto haastatteluun osallistuneista toimijoista.

Järjestöt	Jakelupäivät	Hakijamäärät	Muuta	Henkilöstö
RuokaApuyhdistys, Vantaa	Myymäki ti Tikkurila pe	n. 250/ kerta n. 300/ kerta	hartaushetki ja kahvitarjoilu ennen jakelun alkua	15 – 20 henkilöä, joista suuri osa vapaaehtoisia; myös kuntouttavassa työtoiminnassa
Hyvä Arki, Espoo	ma, ke, pe iso jako ma - pe klo 8.00–13.00 leipää ti, to klo 8.00–13.00 EU-ruokaa	150 – 300/kerta	ma – pe aamupala, 0,50 €	vapaaehtoisia, kuntouttavassa työtoim., palkka-tuetussa työssä, yhdyskuntapalvelussa, työharjoittelussa, kotouttamistuella työssä olevia
Manna-Apu, Espoo	ti, to, pe	150- 200/kerta		n. 20 vapaaehtoista
Veikko ja Lahja Hurstin Laupeudentyö, Helsinki	ke, pe kaikille yksi ti /kk opisk.	500 – 700/ kerta	rukous työntekijöille ja hakijoille ennen jakoa	vapaaehtoisia 20 – 30 henkilöä, yksi henk. työharjoittelussa
Pelastusarmeija, Helsinki	ma, ke, pe klo 9.00 – 15.00, la klo 9.00–13.00	leipä 400–500/ kerta muu ruoka n. 120/ kerta	ruokaa haetaan ajanvarauksen kautta, leipää voi hakea suoraan; jaetaan EU-ruokaa	2 vakituista, n. 35 vapaaehtoista, joista osa kuntouttavassa työtoim., työharjoittelussa tai työhön valmistuksessa
Myllypuro, Helsinki	ti, pe iso jako ma, ke, to leipää	750-980/kerta 100–150/kerta	numerolaput ei numerolappuja	65 henk. työssä, joista vajaa 40 on vapaaehtoista ja loput kuntouttavassa työtoim., työharjoittelussa, työelämänvalm. jne.

Kaikilla haastatteluun osallistuneilla toimijoilla toiminta ja ilmaisen ruuan jakaminen perustuu kristillisiin arvoihin. RuokaApuyhdistys ry:n, Hyvä Arki ry:n ja Manna-Apu ry:n ilmaisen ruuan jakelutoiminta on alkanut 1990-luvun lama-vuosien jälkeen ja toimintaa vetää palkattu toiminnanjohtaja. Myös Veikko ja Lahja Hurstin Laupeudentyö ry:n toimintaa vetää palkattu toiminnanjohtaja. Laupeudentyö ry:n toiminnalla on pitkä perinne ja Veikko Hursti jakoi ruokaa tarvitseville jo 1960-luvulla. Pelastusarmeijassa ”soppaa, saippuaa ja sielun-

hoitoa” periaate on aina ohjannut toimintaa vähäosaisten kansalaisten auttamiseen ja ilmaista leipää on jaettu jo 1970-luvulta alkaen. Toimintaa johtaa Pelastusarmeijan Avohuoltoaseman johtaja. Myllypurossa Herttoniemen seurakunta aloitti jakelutoiminnan myös 1990-luvun alkupuolella. Myllypurossa toimintaa vetää vapaaehtoinen työntekijä. Siellä toiminta on laajinta ja kävijämäärät ovat suurimmat.

Pelastusarmeijaa ja Manna-Apu ry:tä lukuun ottamatta ruokaa jaetaan kaikille hakijoille anonyymisti. Pelastusarmeijassa leipää voi hakea kuka tahansa, mutta muuta apua varten varataan ensin henkilökohtainen keskustelu-aika työntekijälle, jolta saa lähetteen ruuanjakelupisteeseen. Manna-Apu ry kirjaa hakijoiden nimen ja haetun ruuan määrän kiloina. Molemmissa paikoissa ruokaa saa perheeseen mukaan. Useimmissa paikoissa on sääntönä että ruokaa saa hakea vain kerran viikossa, mutta tätä sääntöä ei juurikaan kontrolloida.

RuokaApuyhdistys ry:n eri toimipaikoissa Vantaalla ilmaista ruokaa jaetaan vain kerran viikossa. Hyvä Arki ry:n toimintakeskuksessa leipää jaetaan arkipäivisin lähes koko päivän ja muuta ruokajakelua on kolmena päivänä viikossa. Myös Manna-Apu ry jakaa ruokaa kolme kertaa viikossa. Pelastusarmeijan leivän- ja ruuanjakopisteet ovat auki jakopäivinä koko päivän ja tämän järjestelyn turvin ruuan hakijoiden ei tarvitse jonottaa ulkona. Pelastusarmeijan jakelupisteet ovat auki myös lauantaisin. Myllypurossa ruuanjakoa on joka arkipäivä siten, että tiistaina ja torstaina järjestetään iso jako (kaikki tarjolla oleva ruoka) ja muina päivinä jaetaan leipää (satunnaisesti myös muuta ruokaa).

Suurimmat hakijamäärät ovat Myllypurossa ja Laupeudentyö ry:n jakelupisteessä Helsinginkadulla. Molemmissa paikoissa kävijöitä saattaa olla lähes tuhat jokaisena jakopäivänä. Näkyvimmit ”leipäjonot” syntyvät juuri näissä paikoissa.

Myllypuron, RuokaApuyhdistys ry:n ja Manna-Apu ry:n toiminta on keskittynyt ilmaisen ruuan jakeluun. Laupeudentyö ry:ssä tämän lisäksi järjestetään itsenäisyyspäiväjuhla ja joulujuhla Helsingissä vuosittain. Pelastusarmeijan toimintaan kuuluu monenlaista toimintaa, joilla pyritään helpottamaan köyhien ja vähäosaisten arkea. Hyvä Arki ry:stä on muotoutunut moniala-auttaja, joka mm. ylläpitää toimintakeskusta ja pyörittää omaa kymmenen henkilöä työllistävää siivous- ja kotipalveluja tuottavaa kotipalvelua.

Kaikissa kuudessa toimipaikassa varsinaista ruuan jakamista ovat perinteisesti hoitaneet vapaaehtoiset työntekijät. Viime vuosina on aloitettu yhteistyö kaupunkien työllisyyttä hoitavien tahojen kanssa Manna-Apu ry:tä lukuun ottamatta. Toimintaa oli pyörittämässä vapaaehtoisten lisäksi myös työllistämistoimenpiteissä olevia henkilöitä.

Kaikki haastateltavat toivat esille työntekijöiden tärkeyden ja korostivat toimintaa, jonka avulla työntekijöitä tuettiin jaksamaan työssä, mutta samalla tuettiin oman elämän hallinnassa ja esim. päihteettömyyteen ja työnhakuun vapaille markkinoille. Monessa paikassa kirpputorin tuotto käytettiin työntekijöiden virkistystoimintaan (juhlit, matkat jne.). RuokaApuyhdistys ry:n toiminnanjohtaja toi erityisesti esille yhteisöllisyyden. Työntekijöillä oli säännölliset kokoukset ja heillä oli myös mahdollisuus halutessaan henkilökohtaisiin keskusteluihin.

Toiminnanjohtajan lisäksi heiltä osallistui haastatteluun henkilö, joka oli ollut mukana toiminnassa pari vuotta ensin vapaaehtoisena ja sen jälkeen kuntouttavassa työtoiminnassa. Haastatteluhetkellä hänen vastuullaan oli kuljetusyksikön toiminta.

6.2. Rahoitus

Haastattelussa mukana olleiden järjestöjen toiminnan perustana ovat kaupunkien myöntämät järjestöavustukset sekä seurakunnilta saatu apu. Avustuksilla katetaan useimmiten vuokrat ja muut kiinteät kulut. Järjestöt saavat yksityisiä lahjoituksia, mutta niiden määrä on vähäistä. Veikko ja Lahja Hurstin Laupeudentyö ry saa muita enemmän lahjoituksia yksityisiltä henkilöiltä ja yrityksiltä. Pelastusarmeija toimii säätiöpohjaisesti ja toiminnan rahoitus hoidetaan säätiön kautta. Myllypurossa toiminta on seurakunnan ylläpitämää, ja tätä on tuettu kaupungin järjestöavustusten sijasta sosiaaliviraston vuosittaisilla toimintaavustuksilla.

Muista poiketen Hyvä Arki ry rahoittaa toimintaansa myös siivous- ja kotipalvelutoiminnan kautta.

Helsingissä sosiaalilautakunta on järjestöavustuksilla vuonna 2008 avustanut Pelastusarmeijan avohuoltoaseman avustustoimintaa 12 000 eurolla ja Veikko ja Lahja Hurstin Laupeudentyö ry on saanut Kisahallissa järjestettävän köyhiin joulun järjestämiseen 10 000 euroa.

6.3. Yhteistyö kaupunkien kanssa

Kaikilla haastatelluilla toimijoilla on ollut yhteyksiä kaupungin toimintaan. Kuten edellä jo todettiin, yhteistyö työtoiminnan kautta on ollut useissa paikoissa jo pitempiaikaista ja toiminnanjohtajat näissä paikoissa korostivat sen merkitystä omassa toiminnassaan. Useimmissa paikoissa osa työntekijöistä oli kunnan kautta tulleita henkilöitä, jotka olivat työharjoittelussa, työelämävalmennuksessa, kuntouttavassa työtoiminnassa, palkkatuetussa työssä, yhdyskuntapalvelussa tai kotouttamistuella työssä. Esimerkiksi Hyvä Arki ry on tehnyt kaupungin kanssa yhteistyösopimuksen työllistää vähintään 45 henkilöä kuntouttavaan työtoimintaan erillistä korvausta vastaan. Hyvä Arki ry:n kotipalvelu hoitaa myös sosiaalitoimen asiakkaille järjestettävän hygieniasivouksen (raivaussivous).

6.4. Asiakashaastattelut

Ruoka-aputyöryhmä halusi kuulla myös niitä kuntalaisia, jotka käyvät hake-massa ilmaista ruokaa Myllypurossa. Haastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna Myllypuron ostoskeskuksessa sijaitsevassa sosiaaliviraston ylläpitämässä ”Ostarin Hymy” toimintapaikassa käyville asukkaille, joilla oli myös kokemusta Myllypuron ilmaisen ruuan jakelusta. Haastatteluun osallistui seitsemän henkilöä (kaksi naista ja viisi miestä).

Haastateltavilta kysyttiin kokemuksia ja ajatuksia ”leipäjonosta” ja Ostarin Hymyn toiminnasta. Vaikka haastateltavat kritisoivat ruuanjakelun järjestelyjä (esim. WC puuttuu), pidettiin sosiaalista puolta kuitenkin tärkeänä (leipäjono = suuri torikokous). Leipäjonossa käymistä ei koettu nöyryyttäväksi, vaikka ensimmäinen kerta oli tuntunut vaikealta (miten minä tähän jamaan olen joutunut?).

Haastateltavat toivoivat, että paikalle järjestettäisiin WC-tilat, sisätiloja, joissa voi odottaa ja pienempiä yksiköitä eri kaupunginosiin, joissa olisi vähemmän hakijoita kerralla ja jakelu sujuisi nopeammin. Haastateltavat olivat myös löytäneet Ostarin Hymystä paikan, jonne on helppo tulla tapaamaan tuttuja, viettämään aikaa ja osallistumaan järjestettyyn toimintaan.

7. EDULLISTA RUOKAA HELSINGISSÄ

Ruoka-aputyöryhmä selvitti sosiaaliviraston, seurakuntien ja järjestöjen ylläpitämiä ruokapaikkoja, jotka tarjoavat ilmaiseksi tai hyvin pienellä kustannuksella aamiaista ja lounasruokaa. Yhteenveto ruokapaikoista on liitteessä 1.

Aamupalaa tai aamupuuroa on tarjolla useassa toimintapisteessä joko ilmaiseksi tai alle euron hintaisena. Lounasta on tarjolla eri puolilla kaupunkia ja hinta vaihtelee yhdestä eurosta muutamaa euroon. Ruokapaikat ovat auki arkipäivisin. Selvityksessä mukana olleista paikoista ainoastaan Pihlajamäen soppakirkko järjestetään sunnuntaisin.

Helsingin sosiaaliviraston omana toimintana järjestetään ruokailuja sosiaaliliasemien hallinnoimissa kumppanuustaloissa ja monissa seurakuntien kanssa yhteistyössä toimintaa järjestävissä paikoissa. Asunnottomille ja syrjäytyneille helsinkiläisille tarkoitettu Pääskylänrinteen päiväkeskus tarjoaa aamupuuroa ja lounasta. Ruokailun lisäksi päiväkeskuksessa voi viettää aikaa lämpimissä sisätiloissa, käydä saunassa, pesettää vaatteensa ja siellä on mahdollisuus saada sairaanhoitajan apua. Päiväkeskuksen työntekijät myös antavat asiakkaille tietoa ja ohjausta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista sekä auttavat asiakasta oikean palvelun löytymisessä. Päiväkeskus on avoinna vain arkipäivisin. Lähinnä päihdeongelmallisille suunnatuissa toimintapaikoissa tarjottava aamupuuro ja/tai lounas on tarkoitettu useimmiten paikan omille asiakkaille, ja ruoka ja ruuan valmistaminen on osa aktivoivaa ja yhteisöllisyyttä lisäävää toimintaa. Vanhustenhuollon palvelu- ja virkistyskeskukset järjestävät monenlaista toimintaa ja tarjolla on myös kohtuulliseen hintaan aamiaista ja lounasruokaa.

Seurakunnat järjestävät monenlaista toimintaa, joiden yhteydessä tai erikseen on järjestetty ruokailua. Seurakuntien diakonian toiminnan tarkoitus on ihmisten tukeminen heidän elämässään eri tavoin ja erilaiset ruokailut on kytketty useimmiten toimintaan, jossa on mukana yhteisöllisyyden näkökulma. Seurakunnat ovat hyvin paljon myös mukana erilaisissa kumppanuushankkeissa muitten toimijoiden kanssa, joista sosiaalivirasto on yksi tärkeimmistä.

Työttömien yhdistykset eri puolilla kaupunkia järjestävät ruokailua, joka yhdistyksen jäsenille on halvempaa kuin muille. Helsingin diakonialaitos ylläpitää Puotinharjun ostoskeskuksessa päiväkeskus Stooria (auki myös lauantaisin), Pelastusarmeijalla on muun toiminnan lisäksi ruokala ja Elämäntapaliitto ylläpitää päihteetöntä kohtaamispaikkaa Elokoloa. Läpi yön on auki vain Vailla Vakinaista Asuntoa ry:n ylläpitämä Yökahvila Kalkkers, jossa on tarjolla kahvia, teetä, leipää ja sämpylöitä.

Tehdyn selvityksen mukaan ruokailijoita käy paikasta riippuen 10 – 100 henkilöä ruokailukerta. Yleensä kävijät ovat vakiokävijöitä. Selvityksessä tuli myös esille, että joissakin toimipaikoissa on pienimuotoista ilmaisen leivän jakelua, mutta se on yleensä myös osa kuntouttavaa ja aktivoivaa toimintaa.

8. ELINTARVIKKEKETJUN TOIMINTA

Ruoka-aputyöryhmä halusi selvittää myös kaupan ja teollisuuden näkökulmia ilmaisen ruuan jakeluun tällä hetkellä. Järjestöjen haastatteluissa tuli esille, että kaikilla heillä oli sopimus useiden kauppojen, leipomoiden ja yritystenkin kanssa. Tämän lisäksi ruokaa tarjoavat monet yritykset satunnaisesti silloin, kun pakkausvaiheessa on tapahtunut virheitä ja tuotteita ei voida viedä vähittäismyyntiin (esim. mansikkajogurtti on mustikkajogurttipurkissa).

Suurimmat Suomessa toimivat kauppaketjut ovat tavalla tai toisella mukana toiminnassa. Samoin teollisuuden puolelta löytyy yrityksiä, jotka ovat hyvinkin säännöllisesti mukana toimittamassa ruokaa jaettavaksi. Osa kaupoista ja yrityksistä tukevat järjestöjä suoraan myös rahallisesti. Pääosin yritykset eivät halua esiintyä julkisesti. Julkisesti leipäjonoja tukee kuitenkin Hok-Elanto, joka internet-sivuillaan kertoo vuodesta 2005 lähtien myöntäneensä kuukausittain ruoka-avustusta vähävaraisille Veikko ja Lahja Hurstin Laupeudentyö ry:n kautta. Avustus on nimenomaan rahallista avustusta niin, että järjestö voi tiettyyn sovittuun summaan asti hakea kaupasta tuoretta normaalihintaista ruokaa jaettavaksi. Uutena ilmiönä Suomessa voidaan pitää sitä, että täällä toimivan ulkomaisen kauppaketju Lidl:n keskusvarasto on tehnyt sopimuksen Jyväskylässä Katulähetyksen kanssa (Hänninen, Karjalainen, Lehtelä & Silvasti, 2008).

Ruuanjakelu ilmiönä on tullut Suomeen Euroopasta ja sen kehityksessä täälläkin näyttää olevan samoja piirteitä kuin maissa, joissa toiminnalla on pitemmät perinteet. Tavallaan paradoksaalista on se, että isot elintarvikeketjutoimijat kiinnostuvat ilmaisen ruuan jakelusta vasta siinä vaiheessa, kun ruuanjakelu on hyvin organisoitua ja luotettaviksi koettujen toimijoiden käsissä.

Haastatteluissa tuli esille, että kaupan ja yritysten toiminnan takana ovat sekä taloudelliset että ekologiset syyt, mutta myös hyväntekeväisyys. Kaupan hävikki tuotannossa on noin 1-3 prosentin luokkaa, joten lahjoitettava ruoka näytetään heille marginaalisena toimintana. Usein tuotteet yritetään tavalla tai toisella ensin myydä. Biojätteisiin viemisen sijasta käyttökelpoinen ruoka halutaan antaa jaettavaksi vaikka ilmaiseksi.

Päivittäistavarakauppa ry on vuonna 2002 antanut suosituksen jäsenyrityksilleen päiväyksen ylittäneiden elintarvikkeiden luovuttamisesta hyväntekeväisyyteen ja kierrättämiseen (dyykkaus). Suosituksessa todetaan, että osallistussaan hyväntekeväisyyteen myymälä vastaa siitä, että sen vastikkeetta luovuttama elintarvike on elintarvikekelpoinen. Suosituksessa todetaan myös, että parhaiten myymälän yhteistyökumppaneiksi soveltuvat luotettavat hyväntekeväisyysjärjestöt, jotka myös itse käsittelevät elintarvikkeita vastuullisesti huolehtien niiden elintarvikekelpoisuudesta aina siihen saakka, kun elintarvikkeet luovutetaan asiakkaille. Viimeisen käyttöajankohdan ylittäneitä tuotteita ei saa luovuttaa hyväntekeväisyyteen. Suosituksen mukaan myymälöiden tulisi mahdollisuuksien mukaan estää dyykkaaminen, koska jäteastioissa olevien elintarvikkeiden turvallisuutta ei voida taata.

9. ILMAISEN RUUAN JAKELUN VALVONTA HELSINGISSÄ

Helsingin kaupungin ympäristökeskus valvoo erilaisten yritysten sekä toiminnan- ja liikkeenharjoittajien toimintaa mm. ympäristönsuojelulain, elintarvikelain ja terveydensuojelulain säädösten mukaisesti.

Elintarvikelain mukaan ympäristökeskus antaa hakemuksesta luvan toimia elintarvikehuoneistona. Ilmaisen ruuan jakelupisteillä tulee olla samanlainen lupa kuin kauppoilla. Jakelupisteiltä edellytetään myös omaa valvontaa kuten kauppoilta, ja ympäristökeskuksen tarkastukset jakelupisteisiin ovat samanlaisia.

Ympäristökeskuksesta saadun tiedon mukaan ilmaisen ruuan jakelupisteiden elintarvikejakelusta ei ole tullut valituksia. Tehdyt valitukset ovat koskeneet jakelupisteen WC-tilojen puuttumista ja haetun leivän jättämistä ympäristöön.

10. EUROOPAN YHTEISÖN ELINTARVIKEJAKELU

Euroopan yhteisön varoista myönnettävää elintarviketukea on Suomessa jaettu vähävaraisille henkilöille vuodesta 1996 alkaen. Aluksi maa- ja metsätalousministeriö hoiti elintarvikejakelun hallinnointia. Ohjelman hallinnointi siirtyi 1.5.2007 perustetulle Maaseutuvirastolle. Suomessa vuonna 2007 toteutuneen ohjelman arvio oli noin 2,7 miljoonaa euroa ja vuoden 2008 ohjelma tulee olemaan samalla tasolla. Suomi on ilmoittanut halukkuutensa osallistua vähävaraisille suunnatun elintarvikejakelun toteuttamiseen myös vuonna 2009. Elintarvikeapuna jaettavat tuotteet ovat hyvin säilyviä peruselintarvikkeita (esim. jauhot, hiutaleet, näkkileipä ja maitojauhe). Tukiohjelmaan osallistuu vuonna 2008 yhdeksäntoista EU:n jäsenmaata. Pohjoismaista mukana on ainoastaan Suomi.

Suomessa seurakunnat ovat suurin EU-ruokaa jakava taho. Helsingissä sen sijaan seurakunnat ovat vetäytyneet lähes täysin EU:n elintarvikejakelusta ja jakeluun osallistuvat erilaiset järjestöt ja yhdistykset, esim. Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja työttömien yhdistykset. Helsingissä jaettiin EU-ruokaa vuonna 2007 noin 146 000 kg ja suurin osa siitä ohjautui kaupunkilaisille Pelastusarmeijan kautta. Työryhmän haastatteluun osallistuneista järjestöistä Pelas-

tusarmeijan lisäksi EU-ruokaa jakoi vain Hyvä Arki ry Espoossa. Moni järjestöistä oli lopettanut jakelun, koska ei ollut kysyntää, ruoka ei vastannut tarvetta tai jakelun organisointi oli hankalaa.

Aiemmin valtaosa jaettavasta ruoka-avusta on tullut ylijäämävarastoista ja se on rahoitettu kokonaan EU:n budjetista. Nyt ylijäämiä ei juuri enää ole ja Euroopan yhteisöjen komissio on laatinut kuusikohtaisen muutosesityksen yhteisön vähävaraisten ruoka-apuohjelmaan. Siinä esitetään mm., että tuotteita voidaan enenevässä määrin hankkia markkinoilta ja jäsenvaltiot voisivat valita itse ohjelmaan kuuluvat tuotteet niiden ravitsemuksellisten ominaisuuksien perusteella. Muutosehdotuksessa esitetään myös, että vuodesta 2010 alkaen komission rahoitusosuus pienenesi ja vuoden 2013/2015 ohjelmaa se rahoitaisi enää 50 %:n osuudella.

Valtioneuvosto on esittänyt kantanaan lokakuussa 2008:

”Koska komission muutosehdotus on tuomassa EU:n vähävaraisten ruoka-apuohjelmassa maatalouspoliittisen näkökulman lisäksi vahvasti esille sosiaalipoliittisen näkökulman, tulisi neuvoston oikeuspalvelulta pyytää lausuntoa ehdotuksen oikeusperustasta.

Jos päädytään siihen, että kyseessä on maatalouspolitiikkaan liittyvä asia ja muutosehdotus annetaan perustamissopimuksen artiklan 37 mukaan, tulee ohjelma myös jatkossa rahoittaa kokonaan EU:n budjetista. Kyseessä olisi yhteisen maatalouspolitiikan ensimmäisen pilarin mukainen toimi, jotka pääasiassa ovat EU:n kokonaan rahoittamia toimia. Komission esittämää kansallisen osarahoituksen mallia Suomi ei voi hyväksyä.”

Marraskuussa 2008 on maa- ja metsätalousvaliokunta antanut lausuntonsa edelliseen ja yhtyy valtioneuvoston kantaan. Maa- ja metsätalousvaliokunta on kuullut asiantuntijana myös sosiaali- ja terveysministeriötä.

Sosiaali- ja terveysministeriössä EU:n elintarvikejakelu nähdään maatalouspoliittisena toimintana ja sen sosiaalipoliittinen ulottuvuus on ohut.

11. JÄRJESTÖJEN TOIMINNAN TUKEMINEN JÄRJESTÖAVUSTUKSILLA

Helsingin kaupunki myöntää vuosittain avustuksia järjestöjen toimintaan ja avustushakemukset käsitellään kaupungin eri lautakunnissa (kulttuuri- ja kirjasto-, liikunta-, nuoriso-, opetus-, pelastus-, sosiaali- ja ympäristölautakunta sekä suomenkielisen työväenopiston johtokunta).

Vuodelle 2009 annettujen toimintaohjeiden mukaan sosiaalilautakunta myöntää avustuksia helsinkiläisille järjestöille, joiden toiminta tukee ja täydentää sosiaalitoimen toimialaa:

- edistämällä ja tukemalla itsenäistä selviytymistä
- ennaltaehkäisemällä ja vähentämällä sosiaalisia ongelmia
- ehkäisemällä syrjäytymistä ja auttamalla kriisitilanteissa
- tukemalla maahanmuuttajien kotoutumista

Sosiaalilautakunta tukee avustuksilla hyvin monenlaista toimintaa (mm. pienten lasten leikki- ja kerhotoiminta, ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö ja varhainen tuki, ennalta ehkäisevä päihdetyö, vanhusten toimintakykyä edistävä ja ylläpitävä toiminta, vammaisten omatoimisuutta tukeva toiminta, asunnottomuutta ehkäisevä kansalaistoiminta, perheiden kriisiapu, vertaistukitoiminta sekä kansalaistoiminta ja vapaaehtoistyö).

Avustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että järjestö on rekisteröitynyt, toiminnasta on näyttöä vähintään vuoden ajalta, toiminta kohdistuu helsinkiläisiin, toiminta on sellaista, jota kaupunki ei osta palveluna tai ei ole kilpailuttanut ja toiminta on tunnettua ja sitä tehdään yhdessä sosiaalitoimen kanssa. Avustuksella ei tueta uskonnollista eikä poliittista toimintaa.

12. YHTEENVETO

Yleisessä keskustelussa ilmaisen ruuan jakaminen liitetään keskusteluun köyhyydestä, vähäosaisuudesta ja sosiaaliturvan tasosta suomalaisessa yhteiskunnassa. Sosiaaliturva liittyy aina poliittiseen ja sosiaalipoliittiseen päätöksentekoon. Toisaalta ilmaisruuanjakeluun liittyy ekologinen ja moraalinen näkökulma. Tuoreen ja käyttökelpoisen ruuan viemistä kaatopaikalle ei voida pitää eettisenä eikä kestäväenä kehityksenä, ja sen tarjoamista vaikka ilmaiseksi pidetään laajasti järkevänä.

Suomi on kuitenkin ainoa Pohjoismaa, jossa jaetaan ilmaista ruokaa. Tämä antanee aiheen kysyä, kuinka vahvasti olemme sitoutuneet pohjoismaisen mallin mukaiseen sosiaaliturvaan.

Ruokapankkitoiminta on tullut Suomeen Euroopasta, jossa sillä on jo pitemmät perinteet, mutta ilmaisen ruuan jakaminen Suomessa ei ole aivan uusi ilmiö. Pelastusarmeija on esim. Helsingissä jakanut ilmaista leipää jo 1970-luvulta alkaen. Suomen 1990-luvun alun talouskriisin ja sitä seuranneen laman seurauksena syntyi uusia jakelupisteitä ja julkiseen keskusteluun nousivat kaduilla näkyvät leipäjonot.

Laman jälkeen ilmaisen ruuan jakelun oletettiin loppuvan. Nyt voidaan kuitenkin todeta, että toiminta on vakiintunutta ja olennainen osa useiden järjestöjen toimintaa. Järjestöjen yhteistyö kaupan ja teollisuuden kanssa on vahvistunut ja vakiintunut. Eri toimijat pääkaupunkiseudulla ovat verkostoituneet keskenään ja tekevät paljon yhteistyötä. Kansainvälisesti tarkasteltuna näin on käynyt myös muissa läntisissä maissa, joissa tämän tyyppinen avustustoiminta on alkanut.

Vaikka Suomessa sosiaaliturvaa nostettaisiin, ilmaisen ruuan jakelupisteissä todennäköisesti riittäisi kävijöitä. Ilmaisen ruuan hakeminen liittyy enemmänkin hakijan subjektiiviseen kokemukseen tarpeesta kuin teoreettisesti määriteltyyn köyhyysrajaan. Leipäjonoissa ei ole kyse vain köyhyydestä tai vähävaraisuudesta, vaan myös monet muut syyt saavat kuntalaiset hakemaan ilmaista ruokaa. Kulutustottumukset ja lisääntyvä velkaantuminen aiheuttavat taloudellisia vaikeuksia useille talouksille.

Työttömyys on pitkään ollut laskussa ja toimeentulotukea saavien kuntalaisten määrä on vähentynyt Helsingissä. Toisaalta voidaan todeta, että toimeentulotukea saavien kuntalaisten ostovoima on selvästi heikentynyt verrattuna 1990-luvun alun tasoon.

Ilmaista ruokaa hakevat ihmiset ovat omassa elämässään aktiivisia toimijoita, jotka tekevät rationaalisia ratkaisuja suhteessa itseensä ja suhteessa omaan elämäntilanteeseensa ilman, että heidän ajatellaan olevan epäonnistuneita ihmisyydessään tai yhteiskunnan jäsenenä. Ilmaisen ruuan jakeluun liitetään usein toisaalta köyhyyden vähentäminen ja lievittäminen ja toisaalta ruuan haaskaamisen vähentäminen. Ruoka-aputyöryhmän tekemien haastattelujen ja muiden tutkimusten perusteella voidaan sanoa, että ilmaiseen ruuanjakeluun yhdistyy myös vahvasti sosiaalinen ulottuvuus ja se on monelle hakijalle tärkeä tapahtuma viikossa. Ensimmäinen kerta lähteä hakemaan ruokaa on usein ollut vaikeaa, mutta ruuan hakemisen merkitys on myöhemmin saattanut muuttua.

Ruuanjakelupisteiden työntekijät ovat pääasiassa vapaaehtoisia, mutta entistä enemmän yhteistyö kuntien työllistämisestä vastaavien tahojen kanssa on lisääntynyt. Yhteisöissä työntekijöiden hyvinvointi, tukeminen heidän omassa elämässään, virkistystoiminta ja yhteisöllisyys ovat merkittävässä asemassa.

Järjestöistä Pelastusarmeija on järjestänyt toimintansa niin, että ruokaa ei tarvitse jonottaa ulkona ja jakelupäivinä ovet ovat auki koko päivän. Näkyvimpiä ruokajonoja syntyy Helsingissä Veikko ja Lahja Hurstin Laupeudentyö ry:n jakelupisteessä Helsinginkadulla sekä Herttoniemen seurakunnan ylläpitämässä Myllypuron jakelupisteessä. Myllypurossa myös jakopaikkana toimiva halli on kolkko, kylmä ja vailla mm. saniteettitiloja. Kaduilla kiemurtelevat pitkät ruokajonot, joissa satamäärin ihmisiä jonottaa ilmaista ruokaa, ovat omiaan leimaamaan avuntarvitsijat.

Hyvinvointiyhteiskunnassamme 10 -15 prosenttia ruuasta menee jätteisiin, jota ei voida pitää moraalisesti hyväksyttävänä. Ekologisesta näkökulmasta tarkasteltuna tuoreen ja käyttökelpoisen ruuan viemistä kaatopaikalle ei myöskään voida pitää kestäväenä kehityksenä ja sen tarjoamista vaikka ilmaiseksi pidetään järkevämpänä. Kaupat ja teollisuus käyttävät järjestöjen ylläpitämiä jakelupisteitä vaihtoehtona ruuan viemiselle biojätteisiin. Kaupan ja teollisuuden näkökulmasta kyseessä on kuitenkin marginaalinen toiminta suhteessa heidän muuhun toimintaan, joskin mukana on myös hyväntekeväisyyden näkökulma. Samalla kauppa tulee kuitenkin siirtäneeksi jätehuoltokustannuksia järjestöjen kustannettaviksi.

Haastatelluista järjestöistä Pelastusarmeija jakaa eniten EU:n elintarvikkeita ja pitää toimintaa tärkeänä ja merkityksellisenä. Seurakunnat ja useimmat haastatelluista järjestöistä ovat lopettaneet jakelun, koska ei ole ollut kysyntää, ruoka ei ole vastannut ehkä sen yksipuolisuudesta johtuen tarvetta tai ruuan jakelun organisointi on ollut hankalaa.

EU:n elintarviketuen toimittamistapa, rahoitus ja Suomen osallistuminen elintarviketukeen vuodesta 2010 alkaen ovat tätä selvitystä tehtäessä vielä ratkaisematta.

Tehtyjen selvitysten mukaan Helsingissä on runsaasti sekä sosiaaliviraston omia että seurakuntien ja järjestöjen ylläpitämiä edullista ruokaa tarjoavia paikkoja ja ns. matalankynnyksen paikkoja, joissa käy paljon ruokailijoita. Ruokailun lisäksi asiakkaille tarjotaan erilaisia tukipalveluja ja toimintaa.

13. SUOSITUKSET

Suomen perustuslain mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Nykyinen perusturvan taso on kuitenkin jäänyt jälkeen yleisestä hinta-, kulu- ja ansiotulokehityksestä. Ensisijainen tavoite tällä hetkellä onkin perusturvan nostaminen asianmukaiselle tasolle.

Viimesijaisen vähimmäisturvan eli toimeentulotuen myöntäminen on kunnan vastuulla. Helsingin sosiaaliviraston tehtävänä on turvata kaupunkilaisille lain edellyttämässä määräajassa perustoimeentulotuki sekä taata riittävät sosiaalityön palvelut. Perustoimeentulotuen viivytyksettömällä käsittelyllä, yksilökohtaisella tarveharkinnalla ja oikea-aikaisella sosiaalityöllä edistetään ihmisten selviytymistä, eikä heitä ohjata hakemaan apua ilmaisen ruuan jakelupisteistä.

Tämän selvityksen perusteella näyttää siltä, että huolimatta perusturvan kehittymisestä, vähimmäisturvan myöntämisen sujuvuudesta ja toimivasta sosiaalityöstä, ilmaisen ruuan jakaminen on Helsingissä jo siinä määrin vakiintunutta toimintaa, että toiminta on tullut jäädäkseen. Vaihtoehdoksi jää yhteiskuntapolitiin pohdiskelu siitä, millä perusteilla ja miten toimintaa voidaan ja tulisi kehittää.

- Ilmaisen ruuan jakelun jatkamista Helsingissä puoltavat taloudelliset, sosiaaliset ja ekologiset syyt. Ilmainen ruoka antaa taloudellista väljyyttä, lisäarvoa, vähimmäisturvan varassa tai muutoin taloudellisesti tiukassa elämäntilanteessa eläville, esim. velkaantuneille ihmiselle. Ilmaisen ruuan jakelupisteissäkin kansalainen voi kokea saaneensa yksilöllistä tukea, olleensa yhdessä muiden kanssa ja saaneensa vertaistukea. Lisäksi toiminnassa käyttökelpoiset elintarvikkeet päätyvät hyötykäyttöön kaatopaikan sijasta ja toiminta kokonaisuudessaan, jätehuolto mukaan lukien, tukee kestävästä kehityksestä. Ympäristökeskuksen suorittamilla tarkastuksilla turvataan viranomaisten toimintaa säätelevien lakien asettamat velvoitteet ilmaisruuan jakelulle.
- Ilmaisen ruuan jakelun järjestäminen ei ole julkishallinnon tehtävä. Soveltuviksi toimijoiksi nähdään sellaiset rekisteröidyt järjestöt, jotka täyttävät sosiaalilautakunnan järjestöavustusten myöntämiskriteerit sekä myös seurakunnat. Sosiaaliviraston osuus liittyisi niihin tehtäviin ja vastuisiin, jotka sisältyvät yleensäkin järjestöavustusten myöntämiseen. Kaupunki voi järjestöavustusten lisäksi tukea ilmaisruuan jakelutoimintaa edistämällä vapaaehtoistyön, kuntouttavan työtoiminnan sekä muiden kuntouttamis- ja työllistämistoimenpiteiden ja esim. sosiaaliviraston ammatillisen neuvonnan mukaantuloa.

- Ilmaisen ruuan jakelun toteuttamistavat määrittyvät paikallisten olosuhteiden mukaan. Paikallisista olosuhteista nousevat kullekin alueelle soveltuvat luonnolliset toimijat, jotka voivat verkostoitua toiminnan toteuttajiksi. Myös vastuut ja työnjaot ilmaisen ruuan jakelutoiminnan organisoinnista ja järjestämisestä on tarkoituksenmukaista sopia alueellisten toimijoiden kesken.
  - Ilmaisruuan jakelutoiminnassa, kuten kaikissa palveluissa, keskeinen eettinen periaate on ihmisen kunnioittava kohtaaminen. Ruuanjakelu on järjestettävä siten, että kaikenlaista leimaantumista vältetään. Ilmaisruuan jakelulle tulee järjestää riittävän hyvät puitteet. Tämä tarkoittaa sellaisia tilaratkaisuja, joissa odottaminen voidaan toteuttaa sisätiloissa ilman seisottamista jonoissa ulkona. Massiivisista ja kylmistä tiloista tulee luopua. Tiloissa on oltava myös asialliset saniteettitilat. Ihmisarvoinen toiminta edellyttää tiloilta oikeaa kokoa ja varustelua.
  - Välttämättömänä näkökohtana pidetään siis sitä, että ilmaisruuan jakelua toteuttavat järjestöt omassa toiminnassaan edistävät kuntalaisten sosiaalista kanssakäymistä, vertaistuen saamisen mahdollisuutta ja tukkevien yhteisöjen syntymistä. Kunnioittavaan kohtamiseen, tarkoituksenmukaisiin tilakysymyksiin ja yhteisöllisyyteen liittyvien tekijöiden toteutumista pidetään kaupungin järjestöavustusten myöntämisen kriteereinä. Samalla on tarpeen määritellä nykyistä selkeämmin ja tavoitteellisemmin yhteisöllisyyden käsitettä ja sisältöä.
  - Kaupan ja teollisuuden panostuksen osalta voidaan yhtyä Päivittäistavarakauppa ry:n jäsenyrityksilleen antamaan suositukseen päiväyksen ylittäneiden elintarvikkeiden luovuttamisesta hyväntekeväisyyteen. Suosituksessa todetaan, että osallistuessaan hyväntekeväisyyteen myymälä vastaa siitä, että sen vastikkeetta luovuttama elintarvike on elintarvikekelpoinen. Suosituksen mukaan parhaiten myymälän yhteistyökumppaneiksi soveltuvat luotettavat hyväntekeväisyysjärjestöt, jotka myös itse käsittelevät elintarvikkeita vastuullisesti huolehtien niiden elintarvikekelpoisuudesta aina siihen saakka, kun elintarvikkeet luovutetaan asiakkaille. Viimeisen käyttöajankohdan ylittäneitä tuotteita ei saa luovuttaa hyväntekeväisyyteen. Kierrättämistä jätteastioiden kautta (dyykkausta) tulisi välttää, koska niissä olevien elintarvikkeiden turvallisuutta ei voida taata.
  - Järjestettäessä sosiaaliviraston omana toimintana edullista ruokailua, toimintaan liittyy aina myös kuntoutuksen ja yhteisöllisyyden näkökulma. Saatavilla on tällöin aina myös sosiaalialan ammatillista apua.
  - Lisäksi korostetaan erityisesti sitä, että ilmaisen ruuan jakaminen ja edullisen ruuan tarjoaminen ei missään tilanteessa voi eikä saa korvata tai paikata lakisääteistä viimesijaista perusturvaa, ei toimeentulotuen yksilökohtaisessa päätöksenteossa, ei budjetoinnissa eikä suunnittelussa. Se tulee jättää vapaaehtoiseksi ja tilapäiseksi avuksi niille, jotka haluavat sitä käyttää.
-

LÄHTEET

Grönlund, Kati & Siiki, Anna-Mari (2002) Sosiaalityötä leipäjonossa. Loppuraportti 28.2.2002. Julkaisussa Aho, Kristiina, Grönlund, Kati, Kauppinen, Pekka, Salovaara, Tuija & Siiki, Anna-Mari (2002) Rööperi – Myötämäki – Leipäjono. Raportti kolmesta alueellisesta sosiaalityön projektista. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Selvityksiä 9.

Hänninen, Sakari, Karjalainen, Jouko, Lehtelä, Kirsi-Marja & Silvasti, Tiina (toim.) (2008) Toisten pankki. Ruoka-apu hyvinvointivaltiossa. Helsinki: Stakes.

Julkunen, Raija (2006) Kuka vastaa. Hyvinvointivaltion rajat ja julkinen vastuu. Helsinki: Stakes.

Kangas, Olli & Ritakallio, Veli-Matti (2008) Köyhyyden mittaustavat, sosiaaliturvan riittävyys ja köyhyyden yleisyys Suomessa. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 61. Helsinki: Kela.

Metsähuone, Pia (2002) Köyhyyden häpeä. Pelastusarmeijan ruoka-avun hakijoiden kokemuksia köyhyydestä 1990-luvun Suomessa. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Selvityksiä 16.

Mäki, Sari (2005) Leipäjono arki. Pro gradu – tutkielma. Helsingin Yliopisto, Taloustieteen laitos, Kuluttajaekonomia.

Rauhala, Liisa & Backman, Sinikka (2007) Urban Sateenkaari. Myllypuron ruoka- ja palveluryhmä. Urban hankkeen loppuraportissa 2001 – 2006.

Riches, Graham (ed.) (1997) First World Hunger: Food Security and Welfare Politics. New York: St. Martin's Press.

Siiki, Anna-Mari (2006) ”Se on ihan ehdoton se leipäjono” – selviytymistä köyhyydessä. Pro gradu – tutkielma. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Yhteiskuntapolitiikan laitos/sosiaalityö.

LIITE 1. EDULLISEN RUUAN PAIKKOJA

Toimija	Paikka	Ruoka	Aika	Hinta	Kävijät
Helsingin kaupunki, Itäinen sosiaali-asema, kumppanina Melunkylän seurakunta	Kontulan lähiöasema	"Aamuklubi": aamupuuro, kahvia, voileipää	ti 10–12	maksuton	50–70/ kerta
Helsingin kaupunki, Itäinen sosiaali-asema	Vuosaaren lähiöasema Vanha ostari	"Pylvässali-aamiainen"	ma 8 -10	maksuton	
Helsingin kaupunki, pohjoinen sosiaali-as.	Pihlajamäen lähiöasema	Cafe' Lähiö: kahvia ja pullaa	pe	omakustanne hinta	
Helsingin kaupunki, Itäinen sosiaali-asema, kumppanina mm A-klinikka ja Myllypuron kirkko	Ostarin Hymy	aamupuuro, kahvi tee, voileivät, hedelmiä	ma - pe 8 -12	20 senttiä	50–100 /pv
Helsingin kaupunki, sosiaalinen kuntoutus	Toimintakeskus Messi	Lounas	ma, ke, pe klo 11	2 €	15–20 /kerta (asiakkaille)
Helsingin kaupunki, sosiaalinen kuntoutus	Päivätoimintakeskus Mesta	Aamupala	ma - pe 8.30 – 9.45	puuro 20 s, leipä 30 s, kahvi 20 s, jogurtti 30s	16–20 / kerta
Helsingin kaupunki, sosiaalinen kuntoutus	Vallilan vintti	Lounas		omakustanne hinta	Asiakkaat laitavat ruuan, yhteisöllisyys
Helsingin kaupunki, sosiaalinen kuntoutus	Kumppanuustalo Harjula	keittolounas	ke	2 €	asiakkaille
Helsingin kaupunki eteläinen sosiaali-as.	Kumppanuustalo Hanna	lounas	to 11 – 13	2 €/maha	
Helsingin kaupunki, eteläinen sosiaali-as.	Kumppanuustalo Betania	aamupuuro lounas (eläkeläiset)	ma - pe ma – pe 11.30 - 13	50 s	
Helsingin kaupunki, asunnottomien sosiaalipalvelut	Pääskylänrinteen päiväkeskus	aamupuuro lounas	ma – pe 7.30-9.30 11 -12.30	20 senttiä 1€	
Helsingin kaupunki, pohjoinen sosiaali-asema	Malmin toimintakeskus	lounas lounas	ti, ke ja to klo 11–13 pe	3 € ilmainen	100 / kerta n. 40 / kerta (mielen-

					terv.kunt.)
Helsingin kaupunki, vanhuspalvelut	vanhustenhuollon palvelu- ja virkistyskeskukset	aamupala (Kina-pori) lounas		1,20 € 3,90 – 5,90€	
Helsingin kaupunki ja Malmin seurakunta	Jakomäentie 6 talotoimikunta	aamupala	ma – pe 8 - 11	ilmainen	n. 120/ viikko
Kaakkois-Helsingin mielenterveysseura	Mielekäs toiminta Mieto Ry	lounas	pe	Jäsenet	Km 11 /kerta, yhteisöllisyys
Helsingin Diakonissalaitos	Päiväkeskus Stoori	aamupuuro lounas	ma - pe ma - pe	0,40 € 1 €	
Meri-Vuosaaren työttömät ry	Vuosaari Punakiventie 1	täysi ateria	ma - ke ja pe 9-13	1€ jäseniltä	Keskim.800–900 käyntiä/kk.
Myllypuron työttömät ry	Ala-Sampolan toimintakeskus	Edullinen kahvio		ilmainen jäsenille	
Helsingin Työttömät ry	Nokiantie 2	aamupuuro lounas	ma - pe 8.30 – 10 ma - pe	ilmainen 3 €, jäsenille edullisempi	20 – 50 /kerta
VVA ry	Yökahvila Kalkker	kahvia, teetä, leipää ja sämpylä	24.00 – 7.00	nimellinen hinta	
Toimija	Paikka	Ruoka	Aika	Hinta	Kävijät
Elämäntapaliitto	Helsingin Elo-kolo	aamupuuro	ma – pe 9.30-12.30	ilmainen	
Pelastusarmeija	Papinkuja 1	aamupala lounas		n. 3 €, ruokalapulla ilmainen	
Mellunkylän seurakunta	Työttömien ja vähävaraisten ruokailu	lounas	ma 10 - 12	1 €	noin 25/ kerta
Helsingin tuomiokirkko-seurakunta, Mikael Agricolan kirkossa	diakoniaruokailu	lounas	ti 12 - 13	1 €	30 – 50/ kerta
Töölön seurakunta, yhteistyössä eteläinen sosiaalias ja Lauttasaaren-Töölön srk		aamupuuro	ma 9 – 11	maksuton	14 – 16/ kerta
Töölön seurakunta	diakoniaruokailu	lounas	ma, pe	3 €	noin 32/ kerta

	lu		12-12.45		
Alppilan seurakunta	ruokailutoiminta	lounas	ti 11 - 12	2 €	noin 50/ kerta
HSRKY/ erityisdiakonia	Hermannin diakoniatalo	aamupala (päivätuvassa)	ma, ti, to 9 - 12	20 – 50 s	
		lounas (diakoniaruokailu)	ke, pe 12 - 13	1 €	50 – 60/ kerta
Malmin seurakunta	Ostarin Onni, Pihlajamäen kirkko	aamukahvi	ti 9 – 11	kahvi+ leipä 30 senttiä	
		iltapäiväkahvi	to 12 - 14		
Malmin seurakunta	Pihlajamäen-kirkko	lounas	ti klo 12	1 €	20 – 80/ kerta
	Siltamäen seurakuntakoti	lounas	ke klo 12	tyött. 1,5 € eläkel. 3 €	20 – 80/ kerta
	Viikin kirkko, kahvila Paanu	lounas (keitto tai laatikko)	kerran kk/ to 13 -15	1 €	20 – 80/ kerta
	Soppakirkot	keitto tai puuro	messun tai hartauden jälkeen	ilmainen	